

Gouden kansen! (deel 2)*

De oppositierol

Ontmaskering

Een oppositiepartij heelt tot taak om geloofwaardig – dat vooropgesteld – de regering en de regeringspartijen kritisch te volgen op daden en op beloftes.

Deze ontmaskeringsopdracht ligt ons niet zo erg, en dat siert ons zelfs. Maar, laten we niet vergeten, het is oorlog. Wij zullen moeten ontmaskeren. Het klimaat in Nederland is nu eenmaal zo, dat paars nog steeds met grote welwillendheid wordt behandeld. Wij, wij hebben de taak om de vingers op de zere plekken te leggen, want anders komt paars gewoon gemakkelijk weg met de gebroken beloftes van lastenverlichting, geen bezuinigingen op Defensie, weg met wachtlijsten in de zorg, een schoner milieu, een hoog ontwikkelingsbudget, een stevige tekortreductie, een oplossing van de files, een kwaliteitsimpuls in het onderwijs, achtduizend agenten op straat meer. Paars is niet alleen de verkiezingen ingegaan met al onmiddellijk gebroken beloftes, we kunnen zeker zijn, dat de beloftes van regeerakkoord, Regeringsverklaring en Prinsjesdag ook gerelativeerd zullen worden: wanneer komt die nieuwe Defensienota en wat laat zij heel van de

kerntaken; wanneer is er die duidelijkheid over Schiphol, de Betuwelijn, het asielbeleid?

Wij, wij hebben de taak op de daden te beoordelen: een feestje organiseren in ex-Joegoslavië, met premier en kroonprins ter gelegenheid van de grootste naoorlogse blunder van onze buitenlands en defensiebeleid; ten aanhore van de wereldleiders als Clinton en Kohl aankondigen, dat wij wel eens even Oost-Europa met een nieuw Marshall-plan uit het slop zouden halen: wat hebben we erna nog van gehoord? Had Lubbers eens moeten presteren. En, als wij zelf het ons niet herinneren, zal in het *'court mémoire'* van de politiek de publieke opinie craan herinneren, dat het de Kamer was, onder aanvoering van D66, die het de laatste christen-democratische minister van Justitie zo moeilijk maakte in het doorvoeren van strenge en preventieve veiligheidsmaatregelen? En waar is de lijn tussen het sociaal-democratisch gedachtegoed en de nieuwe plannen van staatssecretaris Van der Ploeg om de positie van de commerciële omroep te .... versterken? En hoe gemakkelijk is de regering weggekomen met de herhaalde verzekering aan mijn adres, tegen beter weten in, dat de realisering van de Ecologische Hoofdstructuur binnen de bestaande financiële kaders mogelijk was en dat ons voorstel voor een Nationaal

* Het eerste deel van het tweeluik 'Gouden kansen' verscheen in Christen Democratische Verkenningen 9/10/98.

Erfgoedfonds om dat veilig te stellen absoluut overbodig was, en ziet... En als Zalm pleit voor een zeer snelle invoering van de euro, herinneren zich te weinigen, dat een jaar geleden nog tegen die euro door zijn politiek leider actie werd gevoerd, en als straks bij het vijftigjarig bestaan van de NAVO namens Nederland de handtekening wordt gezet voor de uitbreiding door minister Van Aartsen, zal er niemand zijn die aan de recente goedkope stemmingmakerij herinnert dan het CDA.

En was voor de verkiezingen echt onbekend, dat het asielbeleid uit zou lopen op het faillissement van enkele maanden later, een faillissement waar de VVD toch medeverantwoordelijkheid voor heeft gedragen, al die tijd, ondanks de grote woorden.

Waren de cijfers over Schiphol op 5 mei nergens aanwezig, cijfers die aantonen, dat er op een van de kerndossiers van dit kabinet dat zo graag over infrastructuur droomt, níet geregeerd wordt. En die tekortcijfers bij de sociale fondsen? Wij zijn het zelf die zullen moeten ontmaskeren de verbreking van de beloften van het voorjaar, de vaagheden en soms regelrechte misleidingen van paars I (bijvoorbeeld monitoring Iran), de nu ook door Ed van Thijn gesignaleerde *sonrycultuur* en het gegeven dat de transparantie van de cerdere kabinetten met afgetreden bewindslieden als Braks, Brokx, Van der Linden, Van Ekelén wel pijnlijk was, maar meer respectabel dan de recente zetelplakkerij.

Misschien moeten we ook meer wijzen naar het late gelijk van de christen-democratie, van het afzien van hoger beroep bij asiel tot het poldermodel, van

de strenge wetgeving inzake criminaliteitsbestrijding tot late ontdekking van 'de derde weg'. Maar vooral ook zullen we moeten tackelen op de implementatie van de aangekondigde beleidsvoor-

nemens in deze maanden en jaren: wanneer, hoe, waarom.

De nieuwe fractie in de Tweede Kamer is in staat, heeft bewezen al in staat te zijn, met frisheid, inventiviteit en op basis van research en deskundigheid een nieuwe start te maken.

Ontmaskering, in stijl, op

basis van research, maar ontmaskering. Dat is de eerste taak van de oppositie. Paars II doet het slecht, zegt ongeveer iedereen, maar het CDA profiteert daar nog niet van.

Eigen achterban

Naast de ontmaskering en naast het systematisch naar voren brengen van onze eigen thema's, (zie periscope Gouden Kansen I in Christen Democratische Verkenningen van oktober 1998) is er ook nog de duidelijke rol van advocaat van de belangen van kiezers en instellingen, die bij ons hun heil zoeken. En dan gaat het over de achterdeurmaatregelen tot ontkrachting van de identiteitsorganisaties, over boeren, die – precedentloos – onteigend worden in productierechten zonder compensatie, over winkeliers, die de concurrentie gaan verliezen tegen de kongsie van grootbedrijf en branchevreemde maatschappijen, over studenten én ondernemers, die de kloof steeds groter zien worden tussen wat de maatschappij aan opleiding nodig heeft en een daarvoor adequaat onderwijsbeleid. En zonder te hoeven vervallen in anti-Randstadgevoelens mag en moet ge-

---

Ontmaskering, in stijl, op basis van research, maar ontmaskering. Dat is de eerste taak van de oppositie.

---

constateerd worden, dat 'de provincie' tekort gedaan wordt, van cultuurbeleid, via bestuursmodellen (schaalvergrotingen) tot het meest duidelijk de infrastructuur. Bij het CDA kun je terecht.

De terugkeer lukt alleen als we onze eigen thema's weten te combineren met een geloofwaardige respons op woede en verzet uit de samenleving.

Regerings-alternatief

Maar het vierde – en wellicht belangrijkste – facet aan onze oppositievoering is het bieden van een regeringsalternatief. Vertrouwen, gezag, deskundigheid: dat zijn de kernwoorden. Met de radicale vernieuwing en de daarop gevolgde tegenvallende uitslag is dat een enorme uitdaging.

Voor een belangrijk gedeelte zal die gezagsuitstraling van de fractie in de Tweede Kamer in haar oppositierol moeten komen, maar terzelder tijd kunnen wij ons niet veroorloven om de totale deskundigheid en bestuurskracht, die we in onze partij hebben onder de korenmaat te houden.

Ik denk dan zeker ook aan een meer prominente rol voor een aantal provinciale en lokale bestuurders. Ik denk aan een zwaardere positionering van de vele eminente deskundigen, jongeren en ouderen, waarover onze partij kan beschikken en ik denk aan een duidelijk evenwicht tussen de nieuwe en de oudere gezichten van onze beweging. Wij hebben die capaciteit voor alternatieve regeringsverantwoordelijkheid en we moeten dat ook uitstralen.

De partij zelf

Ook de partij en de partijorganisatie staan voor een herbezinning op eigen inrichting in deze tweede oppositieperiode, nu nog duidelijker is geworden dan ik vier jaar geleden voorspelde, dat

onze oppositie geen interimverschijnsel is.

Regionalisering

Het overleven van de christen-democratische beweging in onze samenleving hangt allereerst af van ons vermogen aansluiting te vinden bij die nieuwe trend van herkenbaarheid, zich thuis voelen, bij iets horen, in een traditie staan. Dat betekent vooral, dat het CDA kan kapitaliseren op zijn lokale en provinciale verworteling. Fries met de Friezen, Limburger met de Limburgers. De resultaten van de lokale verkiezingen waren daarom relatief gunstig, omdat wij lokaal een gezicht hadden, een vertrouwd kader vormden, goede en vertrouwde mensen naar voren konden brengen. (In dit verband verdient de drie termijnenregeling het om nog eens tegen het licht gehouden te worden.)

Voor het feit, dat het CDA op lokaal niveau niet gedemoraliseerd is, verdient de scheidende partijvoorzitter, Helgers, veel krediet. Dat betekent intussen ook, dat wij binnen de partij ruimte geven voor de cultuurverschillen naar provincies en regio's. In sommige streken is het woord, het verhaal het belangrijkste; in andere de persoon. Het betekent ook voor het Wetenschappelijk Instituut, dat het zijn rapporten regionaal en provinciaal ter discussie stelt, zoals het Steenkampinstituut zijn cursussen heelt gedecentraliseerd.

Het had moeten betekenen, dat het Strategisch Beraad veel meer provinciale of regionale vervolgen had moeten krijgen.

Dat betekent geen versplintering. We kunnen in de komende Statencampagne best het zorgthema of het veiligheidsthema landelijk en gecoördineerd voeren, terwijl we ze per provincie in-

vullen. De regionalisering van de partij betekent ook voor de eigen positie van de grote steden in de Randstad een nieuwe kans tot profilering in de partij. In aansluiting op de analyses van professor Zijdeveld is de Nederlandse samenleving een mozaïek van - geclusterde - provincies en steden. Er is zoiets als een Friese én een Rotterdamse identiteit en als dat oprijst in de Nederlandse vereuropeïserende en globaliserende samenleving dan verdient dat erkenning in onze partijstructuur en in onze partijcultuur!

Professionaliteit

Uit de eigen evaluatie van de verkiezingscampagne kwam duidelijk het dilemma naar voren, dat in een tijdperk van teruglopende inkomsten er behoefte is aan een hoge mate van professionaliteit. Professionaliteit in de uitvoering van de diensten; professionaliteit in de voorlichting; professionaliteit in de besluitvorming. Soms moeten daarvoor hoogwaardige professionele krachten worden aangesteld en dat is niet altijd mogelijk. Soms moeten geheel nieuwe wegen worden ingesla-

gen. Als wij op vrijwel geen "bevriende" publicaties kunnen terugvallen, ja als we dikwijls moeten opboksen tegen een ons vreemd en soms zelfs vijandig gezinde omgeving in tegenstelling met bewegingen, die van de tijdgeest leven, dan moeten we daar niet over zeuren, maar onze consequenties uit trekken. Eén van die consequenties is versterkte aandacht voor eigen uitgaven, bijdragen van eigen mensen in andere media en vooral het maximaal benutten van nieuwe media, met name internet. Als hoofdnieuws bij de Algemene Beschou-

wingen schijnt te zijn het ontbreken van een tegenbegroting, dan kunnen wij op onze eigen manier op honderdduizenden adressen ons eigen verhaal brengen.

Maar er is ook nog iets anders in de partijorganisatie: we moeten de vraag durven stellen, of de maatregelen tot afslanking van de besluitvorming, zoals die een aantal jaren geleden zijn getroffen en die misschien begrijpelijk waren in een periode van grote voorspoed, heroverweging verdienen. Het op afstand zetten van de zogenaamde geïsoleerde organisaties, de vermindering van het aantal 'onafhankelijke' deskundigen in de bestuursorganen; het was allemaal verdedigbaar en het is het nog. Maar een serieuze evaluatie van de effecten van de afslankingsmaatregelen enkele jaren geleden moet de vraag beantwoorden, of het nu niet beter zou zijn te bevorderen concentratie, samen-

---

**Gezag is het
kernwoord van deze
periode, het
medicijn tegen
marginalisering.**

---

spraak en alle hens aan dek in plaats van op afstandplaatsing.

Zeker nu de verzuiling definitief voorbij is, zullen ook nieuwe vormen van samspraak en ontmoeting met doelgroepen moeten worden gevoed.

Recrutering

Maar naast professionele dienstverlening, naast de ontmoetings- en samspraakfunctie, naast de communicatieve en voorlichtende agenda, en naast de beleidsvormende opdracht is de belangrijkste taak van dit moment de recrutering.

De gouden kansen liggen op dit terrein. Er is een enorme behoefte op vele niveaus aan een inhoudelijk gesprek over de koers van samenleving en overheid. Dat blijkt uit de respons bij *hearings* en

dat blijkt uit de snelle groei van de laagdrempelige gespreks- en discussiegroepen van tientallen jongere mensen rond het CDA. Inhoud en niet de carrière zijn daarbij het motief.

Als bloedarmoede ten gevolge van *Politikverdrossenheit* de ernstigste bedreiging vormt voor een vitale democratie, dan moeten we in het aantrekken en inhoudelijk serieus nemen van een nieuwe generatie veel energie steken.

En dat moeten we combineren met het gezag van toegewijde en bekwaame bestuurders en representanten. Gezag is het kernwoord van deze periode, het medicijn tegen marginalisering. En dat betekent ook in de partijorganen en bij de beelddraggers die juiste mix van nieuwe en vertrouwde gezichten om op deze manier vernieuwing en continuïteit te onderstrepen. Dat is iets anders dan terugvallen op oude gezichten, zoals sommigen vrezen, maar wel maximaal kapitaliseren op het vertrouwen, dat vele verantwoordelijken uit de christendemocratie nog hebben bij grote delen van de bevolking. Gezag, niveau, deskundigheid, warmte en engagement: een beweging, die over vele beelddraggers beschikt, waarvan dit de kernwoorden zijn, heeft toekomst.

Maar dat vraagt naast kansen ook organisatorische voorzieningen in de partij, ook in de vorm van zorgvuldige registraties en databestanden. De smalende taakstelling voor de voorzitter van een partij – de kaartenbakken van de leden bijhouden – zou wel eens in deze zin een cre-opgave kunnen zijn.

Het politieke krachtenveld

En waar gaat het CDA dan staan in het politieke krachtenveld, nu de centrumplaats door bijna iedereen bezet lijkt te worden, nu Kok zich ontwikkelt tot een centrum-rechtse politicus, nu de

VVD zich welbevindt in de omarming met de PvdA.

De vraag naar de positionering van de politieke partijen speelt in heel Europa. Je kunt je in verwarring afvragen, wat er aan de hand is, als de aandelenkoersen op de beurzen van het betrokken land telkens stijgen als de sociaal-democraten winnen. Geldt het links-rechts-schema nog, zoals zich dat langs sociaal-economische lijnen vastgezet heeft in deze eeuw, dat was één van de centrale vragen in het zomernummer van Christen Democratische Verkenningen.

Ons antwoord is geweest met Etzioni, dat er zich nieuwe assen aftekenen, van individualisme naar gemeenschap, en van libertinisme naar traditionalisme. Etzioni stelt in *The New Golden Rule*, dat het laatste de eigenlijke politieke tegenstelling van de toekomst wordt, maar dat mag nog steeds gefixeerd zijn op de sociaal-economische opvattingen. Etzioni wordt daarin duidelijk bijgevallen in het zomernummer, en wie de verkiezingscampagne heeft meegeemaakt weet, hoe moeilijk het was om uit te leggen, dat het CDA allerlei extra maatregelen voor de zwaksten in de samenleving leek te combineren met een zwaar-veiligheidsbeleid. Toonzetting en maatvoering zijn hierbij van essentieel belang. Inderdaad geldt ook voor onze achterban, die opgegroeid is met waardering voor hard werken, eigen verantwoordelijkheid nemen, sparen, zelfredzaamheid, dat zij niet van de ene dag op de andere goed weg weet met de beschuldigingen, dat we de PvdA links aan het passeren waren. Of als we – door begrijpelijkerwijze te reageren op de provocaties van Bolkestein – vergaten, dat zo velen in onze achterban liever een aanval op de PvdA hoorden, of minstens een evenwicht.

Intussen blijft het discussiëren over waar het CDA zich in het politieke krachtenveld bevindt tamelijk onvruchtbaar. Het gaat om de boodschap en de sfeer, die het CDA wil uitstralen.

Ik denk dan, dat de christen-democratie een beweging moet zijn, die in het politieke krachtenveld staat voor die drie-slag waarden, samenleving en toekomst. Daar ligt meteen onze cultuur- kritiek in besloten, als men wil, de huidige vertaling van de antithese. De oriëntatie op de toekomst kan bovendien het gevaar van zwartgalligheid en moralisme compenseren, of de suggestie, dat de economie er niet meer toe doet.

Daarnaast, zoals boven gezegd, hoeft het CDA zich niet te schamen op te komen voor de eígen belangen van de achterban, van gezinnen met opgroeiende kinderen, alleenstaande AOW-ers of burgers in onveilige buurten, zoals twee van de drie christelijke partijen stonden voor de emancipatie van hun achterban.

Maar eígenlijk is in deze tijd de sfeer, die we uitstralen, doorslaggevend. Die sfeer, die nu nog zo dikwijls vervat zit in termen van achterhaald zijn, vastzit-

---

Het gaat om de boodschap en de sfeer, die het CDA wil uitstralen.

---

ten aan verouderde instituties, zedenprekerij en betweterij kan in één keer omslaan, als wij de reële en nu steeds duidelijker wordende dilemma's van de hedendaagse tijd weten te verwoorden. Niet de afwijzing ervan, maar dat nieuwe evenwicht tussen de kansen van de toekomst en de onwil van zovelen om de goede kanten van die wegbbende negentiende/twintigste-eeuwse cultuur en haar daarbij horende samenleving los te laten.

Het CDA niet als partij van de preck, maar van de vraag.

Een vijfpunten-strategie

Een vijfpunten-strategie voor terugkeer en herstel, voor nieuwe relevantie.

- * Nieuwe kansen ook bij kiezers, die meer verwachten van de politiek dan de paarse partijen bieden.
- * Nieuwe kansen bij thema's, die symbool staan voor wat mensen echt bezighoudt.
- * Nieuwe kansen voor een oppositierol tegenover een regering vol spanningen, gebroken beloftes en haperende antwoorden.
- * Nieuwe kansen voor een partij van gesprek, ontmoeting en verdieping.
- * Nieuwe kansen voor een beweging, die de vertolker wil zijn van de vragen van zovelen bij een aantal automatismen in samenleving en cultuur.

Nieuwe kansen, gouden kansen.

Mr. J.J.A.M. van Gemip